

פלאות עדרותיך

אמרות טהורות מהגה"ח רבי יצחק פייוויש גינזבורג שליט"א

”שני מדותי” – תכונות השליחות מכ”ק אדמו”ר מליובאוויטש

לכבוד ג' תמוז תשפ"ה – יום ההתקשרות לכ"ק אדמו”ר מליובאוויטש – נמסר שיעור מיוחד באנגלית (ששודר לתלמידים בחו"ל). מתוך דמותו הענקית ורבת-האנפין של הרבי מתמקד השיעור בתכונות אופי יסודיות השייכות במיוחד לתחום השליחות – האמונה האין-סופית של הרבי בה' ובחלק האלוקי שיש בכל אדם, ההתמסרות המוחלטת לשליחות מתוך דבקות במטרה, הדאגה והאכפתיות לכל יהודי ותחושת האחריות המלאה המוטלת על כתפיו! אם נצליח לאמץ את התכונות הללו במילוי השליחות שלנו בחיים היא תתממש בצורה הטובה ביותר, העולם יהפוך לטוב הרבה יותר ונגיע למטרת-העל שהציב הרבי לו ולנו מרגע קבלת הנשיאות, הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו!

התכונות היסודיות ביהס לשליחות

היום ג' תמוז. עבור כל מי שמרגיש מחובר לרבי זהו יום של התבוננות וחשבון נפש במגמה להרגיש את עוצמת אופיו של הרבי ולנסות לשלב אותה בחיינו – ללמוד ממנו כיצד לנהל את חיינו ולהקדיש אותם להבאת הגאולה האמתית והשלמה לעולם כולו, להביא את המשיח לעולם.

ננסה לזהות ולתאר את ארבע התכונות הבסיסיות של הרבי בהקשר לשליחות בחיים. לכל אחד יש שליחות בחיים, וכדי למלא את שליחותנו כמיטב יכולתנו עלינו לקבל ממנו השראה, ללכת בעקבותיו ולתקן את תכונות האופי שלנו, על ידי נסיון לראות במידותיו של הרבי מודל לחיקוי.

ממש"ה, והבעל שם טוב מלמד ש"העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו".

בעצם, אנו מאמינים שהפנימיות של כל האנושות, תמצית המהות שלה, היא טובה! עלינו להאמין בכך, כי באופן גלוי אנו רואים התבטאויות והתנהגויות שליליות רבות של האנושות סביבנו. לעם ישראל יש אויבים מושבעים רבים, ובכל זאת אנו מאמינים, על פי תורת הבעל שם טוב, לא רק בטוב של הנפש האלקית של ישראל, אלא שהגרעין הפנימי של הנפש האנושית בכלל הוא טוב כי ה' הוא טוב. ה' ברא את העולם בטובו ו"טבע הטוב להטיב", וכמו שכתוב "עולם חסד יבנה" (וחסד משמעותו טוב, מעשה חסד הוא מעשה טוב וצריך להיות "טוב לשמים וטוב לבריות"), ואף שהוא ברא אותו בצורה

ארבע התכונות הן: אמונה, מסירות, דאגה ואחריות.

אמונה בטוב

הכל מתחיל באמונה. כח האמונה שייך לראש העליון של הכתר, רישא דלא ידע ולא אתידע (רדל"א)², שמעל ומעבר לכחות האחרים של הנשמה. באופן פשוט, האמונה היא אמונה באלקים – אמונה שה', בורא העולם, נמצא כאן אתנו, שהוא משגיח עלינו בהשגחה פרטית ושכל מה שקורה הוא ישירות ממנו וממילא הכל טוב. הגם שלא תמיד אנו יכולים לראות את הטוב הגלוי, אנו מאמינים בודאות שהכל טוב – היות ש"ממך הכל", ואתה ה' הטוב המוחלט – וכן מאמינים שבקרוב נראה את הטוב כ"טוב הנראה והנגלה".

זו המשמעות הפשוטה של אמונה, אבל לפי הבעל שם טוב האמונה היא לא רק בה' – היא כוללת גם אמונה בעם ישראל. כמו שמאמינים בה' צריך להאמין בכל יהודי. כל נשמה יהודית היא "חלק אלוה ממעל

(ה) תניא פ"ב (ומופיע כן בשפע טל, הקדמה בן מאה שנה). ע"פ איוב לא, ב.

(ו) הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות רכו (וראה תולדות יעקב יוסף פ' יתרו).

(ז) וראה שיחות הר"ן עח.

(ח) ראה ע"ח שער הכללים רפ"א; עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ד.

(ט) תהלים פט, ג.

(י) קידושין מ, א.

(ב) ע"פ זהר ח"ג רפח, א"ב.

(ג) דברי הימים"א כט, יד.

(ד) בשם הבעש"ט.

(א) לכל אחד יש אופי מיוחד, "לא כל אפין שוין", ובכל זאת על כל אחד ואחת לנסות להתאים את אופיו הפרטי לאופי של הנשמה הכללית של הדור, נשיא הדור השקול כנגד כל אנשי הדור (ע"פ רש"י על במדבר כא, כא) משום שהוא כולל אותם יחד. על ידי תיקון הא"פ אפשר לתקן את המציאות החיצונית, בסוד "א"ף עשיתיו" (ישעיה מג, ז).

כזו שברביבוי ההשתלשלות והצמצומים של האור יש גם תופעות שנראות לא טוב – תופעות שעלינו לתקן – בכל זאת הכל נובע מהטוב של ה', וממילא הנקודה הפנימית והעצמית שלו היא טובה (כך יתפרש הביטוי "אמר לדבק טוב הוא"¹), שהטוב של ה' נדבק בטוב של כל אחד מברואיו – "טוב הוא").

כדי להתחיל לגלות את אור ה' לעולם אנחנו זקוקים לאמונה הזו – אמונה בו עצמו, אמונה בעמו הנבחר, עם ישראל, ואמונה בכל האנושות, כל הבריות שנבראו על ידי ה'. שוב, אנו מאמינים שה' ברא את הכל בטובו, וממילא במהותו הכל טוב (אמונה בגימטריא ופעמים טוב – כל ששת צירופי המלה טוב – לומר שהכל טוב מאת ה' וכולם טובים בעצם, כל דבר מה'זוית" צירוף שלו). כל זה כלול באמונה², שהיא התכונה הראשונה של הרבי המלמד אותנו ללכת בעקבותיו. הכל מתחיל באמונה.

על אברהם אבינו, היהודי הראשון, אומרת התורה "והאמן בהו"³ – הוא הראשון בתנ"ך שמוזכר שהאמין בה', ולכן הוא נקרא "ראש כל המאמינים"⁴. כפי שעוד נסביר, אברהם הקדיש את חייו להביא טוב לאנושות כולה, על ידי גילוי אלקות לכולם – זהו הטוב המוחלט. אף שבהתחלה אברהם נקרא "העברי"⁵, "אברהם מהעבר האחד וכל העולם מהעבר השני"⁶, הוא האמין שכל אלה שבעבר השני הם כלים מוכנים לקבל את האור שהוא מגלה לעולם, כי מהותם הפנימית היא טובה. זו דוגמה מוחשית לאמונה שמופיעה באופן כה עז באופיו של הרבי.

מסירות ודבקות במטרה

יא) ישעיה מא, ז (שם הביטוי הוא בהקשר שלילי, אך "מנהג ישראל תורה" להשתמש בו בחיוב, החל מנוסח ה'תנאים'⁷)
יב) שלשת שלבי האמונה כאן – אמונה בה', אמונה בישראל ואמונה בכל – הם כנגד ג רישין שבכתר, האמונה בה' והאמונה בישראל בפרצוף עתיק (ג"ר וז"ת דעתיק) והאמונה בכל כנגד פרצוף אריך, ההתפשטות של "והיה הוי' למלך [ריכא, אותיות אריך, כנודע] על כל הארץ" (זכריה יד, ט).
יג) בראשית טו, ו. "והאמן בהו"⁸ עולה עין, ה"פ הוי', י"פ (ממוצע כל אות) אחד, סוד האמונה בהו', אחד של "אחד היה אברהם" (יחזקאל לג, כד), "כי אחד קראתיו" (ישעיה נא, ב).
יד) שמות רבה כג, ה (ע"פ שה"ש ד, ח).
טו) בראשית יד, יג.
טז) בראשית רבה מב, ח.

התכונה השניה היא מסירות – שאדם מקדיש את עצמו לשליחות שלו. המסירות מתבטאת בדבקות במטרה – בכך שהאדם מתמקד לחלוטין במטרת שליחותו בחיים. זה מתחיל ממה שנקרא בחסידות 'מסירה ונתינה', וכשאני מסור ונתון לחלוטין לשליחות שלי אני גם דבק במטרת השליחות שלי, ביעד הסופי שלה.

הרבי היה האדם הכי מסור ונתון לשליחותו. על ידי מסירת עצמו לשליחותו, חייו האישיים הפכו, במובן מסוים, לחסרי ערך. הם היו משמעותיים עבורו רק במדה שהם עזרו לו למלא את שליחותו. בניגוד לאמונה, שהיא תכונה השייכת לעל-מודע של הנשמה, שורה עליה כאור מקיף, מסירות ודבקות הן תכונות פנימיות של הנשמה, חוויות שאדם חש בתוך עצמו – אני מסור את עצמי לשליחות ודבק במטרה, כאשר כבר מהרגע הראשון של מסעי לעבר אותה מטרה אני רואה אותה.

דאגה

התכונה הבאה היא דאגה כנה לזולת, דאגה לטובת הזולת הן בגשמיות והן ברוחניות. הדאגה היא לא רק לדאוג במובן המקובל הפשוט אלא לדאוג לזולת כביטוי של אהבה עמוקה כלפיו. הדאגה היא גם לא רק אכפתיות – ודאי אני דואג לזולת משום שאכפת לי ממנו, אבל דאגה אמיתית היא הרבה יותר מאשר אכפתיות. אפשר להאמין באנושות וגם להתמסר לשליחות שלי להביא אור לעולם, אבל זו עדיין לא דאגה לזולת באמת. מי שיש לו באמת את מדת הדאגה הפנימית לזולת חש, באופן אינסטינקטיבי, קשר עצמי עמוק לכל פרט ופרט, לכל איש ואשה, בעולם. דאגה זו נובעת מאהבה וחמלה" – תחושה שאתה מאד-מאד חשוב עבורי ושאני מוכן ומזומן תמיד לעשות הכל עבורך. זו הדרך בה התייחס הרבי לכל אחד ואחת.

כפי שכבר רמזנו, לדאגה הזו יש גם משמעות מעשית (לא רק רגש האכפתיות בלב), כמו אחות בבית-רפואה שדואגת לחולה – הדאגה שלה היא לא רק רגש בלב, היא מתבטאת בעיקר בטיפול מסור בפועל. במושגי החסידות, הדאגה שבלב, עם כל האהבה והחמלה המלוות אותה, שייכת לתחום המורגש, המדות חסד

יז) ורמז: אהבה-חמלה-דאגה ר"ת אחד (העולה דאגה).

גבורה-תפארת (אהבה-יראה-רחמים). לעומתה, הדאגה לטיפול בפועל שייכת לתחום המוטבע, הכוחות התחתונים-המעשיים של הנשמה, נצח-הוד-יסוד (בטחון-תמימות-אמת). אצל הרבי ראינו את שתי המשמעויות מתאחדות – רגש הדאגה בלב התבטא תמיד בדאגה המעשית לטפל במה שדורש טיפול.

דאגה בגימטריא אהבה שבלב, אך מי שדואג באמת בלב מוכן תמיד לדאוג לזולת במעשה בפועל, הוא דואג לספק לחבר הנצרך את הטיפול הטוב ביותר עבורו (בטיפול שלו עצמו או בתמיכתו הכספית). זו התכונה השלישית שאנחנו רוצים ללמוד מהרבי.

אחריות

התכונה הרביעית והאחרונה היא אחריות. מה ההבדל בין לקחת אחריות על משהו למסירות כלפיו? אפשר לחשוב שאחריות ומסירות הן זהות, אבל למעשה יש ביניהן הבדל משמעותי. הקדשת חיי לשליחותי, המסירות שהזכרה לעיל, נובעת ממוטיבציה פנימית שלי – אני מוסר את עצמי ומקדיש את עצמי לשליחותי. לעומת זאת, מקורה של האחריות הוא אחר – להיות אחראי על משהו פירושו להרגיש שהדאגה לזולת והעזרה לו הן חובתי (לא בחירתית), שעבוד המוטל עלי (במובן של אחריות בלשון חז"ל, "נכסים שיש להם אחריות"⁹ – להיות אחראי פירושו בעצם להיות 'נכס' המשועבד למי או למה שאני אחראי עליו). שליחות יכולה לבוא מתוך מוטיבציה אישית שלי (אני בוחר להתמסר), או מתוך קבלת עול החובה שה' הטיל על כתיפי (כפי שנאמר במשיח, "ותהי המשרה על שכמו"¹⁰). אלו שני כיוונים שונים: הראשון בא מתוך עצמי והשני כפקודה מלמעלה, כמו חייל שמקבל פקודה ואחראי למלא אותה (וגם "עתידי ליתן דין וחשבון"¹¹ למפקדו אם מלא או לא מלא אותה כדבעי).

האחריות שמוטלת כחובה היא ודאי תכונה של הרבי שעלינו לאמץ לעצמנו, שהרי יסוד-היסודות אצל הרבי הוא המושג קבלת-עול. כשם שהאמונה שייכת לרמה הגבוהה ביותר של הנשמה, כך האחריות

יח) ראה לדוגמה קידושין פ"א מ"ה.
יט) ישעיה ט, ה.
כ) אבות פ"ג מ"א ופ"ד מכ"ב.

שבאה מקבלת-עול שייכת למדרגה התחתונה ביותר, ספירת המלכות, הכח הנמוך והמעשי ביותר של הנשמה (ואם כן, על אמונה ואחריות ניתן לדרוש "מגיד מראשית" [האמונה, המדרגה העליונה, סוד 'תשורי מראש אמנה'²²] אחרית [האחריות, המדרגה האחרונה]²³). וכמו שהזכרנו, אחריות תמיד מלווה בסופו של דבר בדרישה לחשבון-צדק (מתאים למלכות, שנקראת "צדק"²⁴ ו"בנין המלכות מן הגבורות [הדינים]²⁵): 'האם מלאתי או לא מלאתי את אחריותי?'

ארבע התכונות של הרבי מקבילות במבנה פנימי לארבע אותיות שם הוי' ב"ה: תכונת האמונה בטוב המוחלט משתרשת בספירת החכמה, המקבילה לאות י'; תכונות המסירות והדבקות במטרה נובעות מחיבור השכל אל המהות (השילוב של בינה ודעת), המקבילות לאות ה' עילאה (הראשונה); תכונת הדאגה לכל יהודי מתבטאת הן ברגש הלב והן בהנהגה בפועל (ספירות חג"ת ונה"י), המקבילות לאות ו'; ותכונת האחריות והרגישות לזולת נובעת מקבלת עול ומקבילה לספירת המלכות (המסמלת את צד ה'אחור'), המקבילה לאות ה' תתאה (האחרונה) - דבר המסביר גם את הקשר הדוק בין המסירות לאחריות (השילוב של שתי אותיות ה').

הזדהות הרבי עם ארבע דמויות

את ארבע התכונות שהזכרנו אפשר

- (א) שה"ש ד, ח.
- (ב) ישעיה מו, י.
- (ג) הקדמת תקו"ז יז, ב ("פתח אליהו"): "צדק מלכותא קדישא".
- (ד) ע"ח שכ"ה דרוש ב; של"ד; טעמי המצות פרשת בהעלתך; סדור עם דא"ח ד"ה "ברוך מרחם על הארץ".

להקביל לארבע דמויות עיקריות, שאפשר לומר שהן הדמויות שהרבי הכי הזדהה איתן:

כפי שכבר הוזכר, האמונה שייכת באופן מובהק לאברהם אבינו, "ראש כל המאמינים". דמותו של אברהם אבינו, שמפיץ את בשורת האמונה הטהורה שלו לאנושות כולה - מתוך מסירות נפש, בלי להתפעל מכך שהוא בודד באמונתו, אבל מתוך אמונה בהירה שבסופו של דבר המסר שלו מתאים לכולם - היא ודאי מקור השראה לכל מפעל השליחות של הרבי.

את המסירות והדבקות במטרה, השייכות לתכונת הדעת, ניתן ללמוד ממשוה רבינו, הדעת של כלל ישראל²⁶. תכונת הדבקות קיימת אצל משה מהרגע הראשון, כפי שנאמר בלידתו "ותרא אתו כי טוב הוא"²⁷, בסוד "אמר לדבק טוב הוא" שהוזכר לעיל (ואין עוד "טוב הוא" בתנ"ך). מרגע שמשוה רבינו מקבל את השליחות הוא מקדיש את חייו אליה בלבד, "מן ההר אל העם"²⁸, ללא כל פניה לצרכיו שלו²⁹, כאשר לנגד עיניו עומדת מטרת השליחות - גאולת ישראל, מתן תורה וההגעה לארץ ישראל. משה רבינו הראשון - הממשיך ב"אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"³⁰, כפי שהזכיר הרבי אין-ספור פעמים - הוא הדמות השניה עמה מזדהה הרבי.

הדאגה האמתית לכל יהודי שייכת לדמות שהרבי העמיד בראש מעיניו, וכל חייו היו מכוונים להביא אותה - "להביא לימות המשיח". על המשיח

- (ה) תניא פמ"ב.
- (ו) שמות ב, ב.
- (ז) שמות יט, יד.
- (ח) מכילתא (הובא ברש"י) עה"פ.
- (ט) ע"פ תקו"ז תקון סט (ק"ב, א). וראה גם זהר ח"ג רטז, ב.

נאמר "כי מרחמם ינהגם" ("כי מרחמם בגימטריא משיח!") - הרחמים הם הדאגה בלב (במורגש) וההנהגה היא ביטוייה של הדאגה בהנהגת העם בפועל (במוטבע). יותר מכל דמות אחרת, הרבי מזדהה עם המשיח ודואג דאגה משיחית לכל יהודי (כנודע ש"דאגה בלב איש"³¹ בגימטריא משיח).

תחושת האחריות על כל יהודי - מתוך הרגישות לשאלה 'מיהו יהודי?' - שייכת לדמות עיקרית נוספת איתה הזדהה הרבי, מרדכי היהודי (כמו שאנחנו מסבירים כל פעם בפורים). מרדכי מבטא את האחריות של המשה שבדור - "מרדכי בדורו כמשה בדורו"³² (כפי שהדגיש הרבי במאמר האחרון שהגיה, ד"ה "ואתה תצוה" תשמ"א) - על כל העם, עד שכל עם ישראל נקרא על שמו "עם מרדכי"³³.

לסיכום:

- י חכמה אמונה אברהם
- ה בינה-דעת מסירות משה
- ו מדות דאגה משיח
- ה מלכות אחריות מרדכי

כשנתכונן בדברים ונבקש מה' שגם אנחנו נזכה 'לחקות' את הרבי וללכת בעקבותיו ("ממנו יראו וכן יעשו"³⁴), בודאי נקבל מהרבי את אורו והשראתו ללכת בדרך בה הוא חי כדי שנוכל לזכות לזרז את ביאת משיח צדקנו בגאולה האמתית והשלמה במהרה בימינו אמן.

- (ל) ישעיה מט, י.
- (לא) משלי יב, כה.
- (לב) ראה אסתר רבה ו, ב.
- (לג) אסתר ג, ו.
- (לד) רמב"ן על שמות מ, ב (ע"פ שופטים ז, יז).

דברי פי חכם חן

אוצר קצר מתוך דברי רבינו שליט"א

וראובן - השייך לחדש תמוז בקבלה, לשון ראייה - הוא הבכור ללאה). צירוף שם הוי' של חדש תמוז הוא היחיד שהוא הפוך לגמרי משם הוי' - "הוה"י", היוצא מדברי עמלק, המן, "וכל זה איננו שוה לי". בחדש תמוז אפשר לראות נכוחה את הרע ולמצוא בו טוב ואלקות.

חדש תמוז הוא החדש של יוסף הצדיק (שכלל השיטות יום הולדתו ויומא דהילולא דליה בחדש תמוז, ולשיטה הידועה שניהם הם בר"ח תמוז), שנקרא על שם "יוסף ה' לי בן אחר" - שנדרש בחסידות כח שעבודת יוסף, שיורד למצרים לברר בירורים, היא לעשות מה"אחר" "בן", על ידי ראייה של הנצוצות האלוקיים שבכל דבר. הראייה היא חושו של חדש תמוז (יוסף הוא הבכור לרחל,

באהרלי צדיקים

רבינו הרמ"ק, רבי משה קורדובירו זע"א –
קורדובירו זע"א –
יומא הילולא כ"ג תמוז

הרה"ק רבי משה קורדובירו זע"א (הרמ"ק) נולד בשנת רפ"ב למושפחה שמוצאה מקורדובה, ופעל בצפת בראש ישיבה ומלמד קבלה עד פטירתו בכ"ג בתמוז ה'ש"ל. הוסמך לרבנות ע"י רבי יעקב בירב, למד נגלה אצל רבי יוסף קארו, ובניגל עשרים החל בלימוד קבלה אצל גיסו, רבי שלמה אלקבין. מנוחת קדשו בכוד בבית העלמין בצפת.

ביום שנפטר הרמ"ק ז"ל באו תלמידיו ושאר החכמים לבקרו. אמר להם: דעו לכם רבותי, שאיש אחד יקום אחרי ויאיר עיניכם בחכמת הקבלה, והגם שתבינו שהוא חולק על דברי, אין זה אמת כי הכל אחד. אלא לפי שבימי היו צינורי הקדושה סתומים, כתבתי דברי בסיתום גדול בכחינת ספירות, אבל אחרי מותי יתגלו יותר הצנורות ויפרש האיש דבריו בכחינת פרצוף וכו', ומפני זה יראה לכם שחולק על דברי. לכן אני מזהיר אתכם שלא תחלקו עליו, כי כך קבלה נשמתו מהר סיני ובפרט שניצוץ נשמתו מרבי שמעון בר יוחאי ז"ל.

כשמוע תלמידיו דברים אלו, הפצירו בו שיאמר להם מי הוא זה ולא רצה, באומרו: אחר שהוא אינו רוצה לגלות עצמו, גם אני איני רוצה לגלותו. אמנם סימן אחד אני אומר לכם, שמי שיוכה לראות עמוד הענק ההולך לפני מטתי, הוא האיש אשר דיבר בו ה' להיות נגיד ומצוה על עמו ישראל. וכן היה, שנושאי ארונו כשהגיעו לבית החיים רצו לחפור לו קבר אצל גדולי הדור, ואמר להם האר"י: אין זה מקומו, שעמוד הענק שהולך לפני ארונו הלך להלאה ונח שם במקום פלוני. מיד הרגישו שהוא האיש אשר אמר עליו הרמ"ק ז"ל.

פעם אחת היה האר"י דורש בלילה אחת לחברים, והיה שם תלמיד אחד מתלמידי רבי משה קורדובירו ז"ל, וענה ואמר לרב על אותו ענין שהיה דורש בו שאין כן דעת רבו הרמ"ק ז"ל. פנה הרב ז"ל לצד אחד ושתק. ואמר אותו תלמיד: על מה הארון שתק? אמר לו: תדע איך נשמתו של הרמ"ק יושבת באותו כסא ושומעת דברך ואמרה לך ששקר אתה דובר! אמר לו אותו תלמיד: מאן מוכח? אמר לו הרב ז"ל: המתן. פנה פעם אחרת לאותו צד ודבר עמו (עם נשמת הרמ"ק), וחזר ואמר לאותו תלמיד: כה דיבר אלי, שתלך לאשתו ותאמר

לה שתתן לך ספר פלוני ופתח בדף פלוני בעמוד פלוני ותמצא שם סברתו מסכמת לדברי. וכן עשה, וימצא כתוב הדבר כדברי הרב זלה"ה.

דברים רבים ניתן לראות בסיפור המופלא הזה: ענוותנותו של הרמ"ק, רוח הקודש של האר"י, והפער הגדול בין המחלוקות המדומות – להערכה ההדדית וההשלמה האמיתיות. מעניין גם לראות, שאף כי הרמ"ק כתב על עניין הפרצופים, בכל זאת לא הדפיס את ספריו אלה עד שבא האר"י וגילה את תורתו (כפי שמשתקף גם בסיפור, אודות כתב היד שהיה ברשות אלמנת הרמ"ק ואימת את דברי האר"י). אך מה פשר המהלך שמוותו כאן? מדוע גלגלה ההשגחה את העניין כך, שרק האר"י יגלה את עומק כוונת הרמ"ק?

אין זאת אלא, שבתורת הרמ"ק כפי שהיא טמון סוד, היותר משמעותי ורלוונטי גם לאחר תורת האר"י. כדי להבין מהו, נפתח בסיפור חסידי:

לפעמים, כשהיה הבעש"ט אומר תורה, היה ה'תולדות' צועק באמצע: "באר"י כתוב אחרת!". ופעם, בליל שבת, למד הבעש"ט עם האר"י איזה מאמר, והעיר הבעש"ט את ר' זאב קיצעס שישן שם, שיראה ויהיה עד שכך למד עמו האר"י הקדוש, אם יצעק ה'תולדות' שלא כך כתוב באר"י. וכך היה, שלמחרת, בעת שחזר הבעש"ט על המאמר, צעק ה'תולדות': "באר"י לא כתוב כך!" וקרא הבעש"ט לר' זאב קיצעס להעיד שכך שמעו לומד עם האר"י הקדוש

(סיפורי מרן הרמ"ח, עמ' כו)

והנה, את אותה הטענה שטענו תלמידי הרמ"ק נגד האר"י, טוענים לומדי תורת האר"י נגד הבעש"ט. ובאותו האופן שעונה האר"י – עונה גם הבעש"ט. והנה, הדברים מפליאים עוד יותר כאשר מסתבר, כי הבעש"ט הציג את עצמו כממשיכו של

הרמ"ק דווקא! "השיטה שהאין סוף ברוך הוא הוא ממלא כל עלמין ומסבב בתוך, ולית אתר פנוי מיניה ואפילו בדברים הנמוכים, זהו שיטת קבלת הרמ"ק זלה"ה, ועליו בניתי ויסדתי גם שיטתינו האמיתית". מי אם כן מדויק יותר? האר"י, שהרי הסכים עמו הרמ"ק, או הרמ"ק – עליו מיוסדת תורת הבעש"ט, שזכתה בסיפור להסכמת האר"י?

האמת היא, כפי שאומר רבי אייזיק מהומיל, שאלו שלושה שלבים של התפתחות הקבלה. השתלשלות – קבלת הרמ"ק, המתארת את שלבי הבריאה ואת התפתחות הריבוי מתוך האחדות. תמונת העולם המצטיירת ממנה היא כשלשלת של טבעות האחוות זו בזו, החל מהבורא ועד לעולמות התחתונים. התלבשות – קבלת האר"י, המציינת את הבריאה כמערכת של פרצופים, צורות שונות של ה"אישיות האלוהית" המתלבשות זו בזו כנשמה בתוך גוף.

לבסוף באה ההשראה – קבלת הבעל שם טוב, המתארת כיצד יכולים נבראים מוגבלים לחוש את האינסוף שורה סביבם ומשפיע עליהם. קבלת האר"י בנויה על יסודות קבלת הראשונים, מפרשת ומוסיפה, וקבלת הבעש"ט מדייקת ומעמיקה את הקבלות שלפניה:

ההבדל שלכאורה בין הבעש"ט לאר"י, בא לידי ביטוי בסוד הצמצום: הלומד את כתבי האריז"ל יכול לחשוב שהצמצום הוא כפשוטו – כלומר, שהאור אין סוף הסתלק ואיננו נוכח בעולמות. אך לפי הבעש"ט כל תאור הצמצום הוא משל, מנקודת מבטנו שלנו, ואת נוכחות ה' ואורו יכולים גם אנחנו לחוש בתוך חלל הצמצום בו אנו חיים. אכן, דווקא אצל הרמ"ק לא קיים מושג הצמצום, אלא רק השתלשלות מה' בעצמו ועד סוף העולמות הנבראים. מכך לוקח הבעש"ט את השראה לדבריו, שכל אותם חידושים שחידש האריז"ל אינם כפשוטם.